

NEZAVISNI OPERATOR SISTEMA U BOSNI I HERCEGOVINI

FINANSIJSKI PLAN NOSBIH-a
ZA 2023. GODINU

Oktobar, 2022.

PRETPOSTAVKE NA KOJIMA SE TEMELJI FINANSIJSKI PLAN NOSBIH-a ZA 2023. GODINU

Na finansijsko poslovanje NOSBiH-a u 2023. godini, pored već uobičajenih troškova značajno će uticati:

- otplata kredita
- troškovi usluga ENTSO-E
- upravljanje kompletnom prijenosnom mrežom 110 kV i više
- investiciona ulaganja za koja nisu osigurana sredstva iz amortizacije.

Izradi finansijskog plana NOSBIH-a za 2023. godinu prethodili su sljedeći dokumenti:

1. Ostvarenje finansijskog plana/rebalansa i EE bilansa za prvih osam mjeseci sa ocjenom do kraja 2023. godine
2. Pretpostavke za finansijsko poslovanje u 2023. godini
3. Elektroenergetski bilans za 2023. godinu
4. Plan prihoda i rashoda, plan bilansa stanja, te plan investicionih ulaganja i kredita za 2023. godinu.

U skladu sa navedenim dokumentima sačinjen je finansijski plan za 2023. godinu, a na tim osnovama izrađen je propisani set obrazaca koji čine osnovu zahtjeva za tarifu za rad za 2023. godinu.

Bilansne veličine u ovom planu odnose se samo na rad i finansiranje NOSBiH-a, bez finansijskih efekata (prihoda i rashoda) od systemske i pomoćnih usluga.

1. Ostvarenje finansijskog plana, odnosno, rebalansa plana, kao i EE bilansa zaključno sa 31.08.2022. te ocjena ostvarenja za cijelu 2022. godinu

NOSBiH je u prvom polugodištu ostvario ukupan prihod od 4.979.616 KM, dok su ukupni rashodi iskazani u iznosu od 4.715.394 KM. Tako je iskazan pozitivan finansijski rezultat – suficit od 264.222 KM.

Prihod ostvaren po osnovu tarife za rad za 8 mjeseci 2022. godine iznosi 6.302.658 KM i veći je od odobrenog odlukom DERK-a za 240.000 KM, dok su ostali prihodi ostvareni u iznosu od 61.526 KM. Ukupni rashodi koji se finansiraju iz tarife za rad ostvareni su u iznosu od 6.355.760 KM, tako da je na osnovu ovih bilansnih veličina, za osam mjeseci 2022. godine, ostvaren pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 8.424 KM.

Iz bilansnih veličina proizlazi da će na kraju 2022. godine biti ostvaren višak prihoda nad rashodima u iznosu od oko 2.000 KM.

2. Plansku 2023. godinu, strukturalno će, uz ostalo, karakterisati sljedeći pokazatelji:

Rashodi koji će, prema procjeni, samo za manji broj pozicija biti zadržani na nivou iz 2022. godine, dok će većina troškovnih linija imati povećanje.

Troškovi materijala su planirani na približno istom nivou, u odnosu na prethodne godine. U 2023. godini se ne očekuju troškovi za rezervne dijelove sistema SCADA, zbog stavljanja u upotrebu novog sistema SCADA tako da neće biti značajnijih troškova za rezervne dijelove opreme, jer su ovi troškovi u velikoj mjeri realizovani tokom 2021. i 2022. godine. Svi ovi troškovi su predstavljali značajne iznose u finansijskim planovima prethodnih godina, a zbog toga što su već ostvareni, nije se pojavila potreba za njima u 2023. godini.

Troškovi za održavanje softvera planirani su u punom iznosu, što u odnosu na rebalans za 2022. godinu predstavlja povećanje za oko 411.000 KM, jer se pojavila potreba za održavanjem novih softvera koji do sada nisu teretili troškove poslovanja i zbog povećanja određenih pozicija koje se odnose na platforme ENTSO-E, kao i povećanja cijene već standardnih održavanja. S obzirom da su sredstva za ove namjene u 2022. godini odobrena veoma restriktivno, umanjene su cijene održavanja pojedinih softvera do minimalnog nivoa usluge, što predstavlja veliki rizik u radu. Održavanje sistema SCADA planirano je na nižem nivou u odnosu na prethodne godine, jer je tokom postupka javne nabavke postignuta znatno niža cijena.

Amortizacija, kao zakonska kategorija, obračunata je na cjelokupna materijalna i nematerijalna sredstva koja su u upotrebi, kao i na sredstva koja su planirana za nabavku u 2023. godini. **Iznos amortizacije sa uključenom amortizacijom sredstava koja se planiraju nabaviti tokom 2023. godine, biće dovoljan za plaćanje obaveza prema domaćim i inokreditorima, dok se za investicije nedostajuća sredstva moraju osigurati, ili povećanjem tarife, ili po nekom drugom modelu .**

Finansijski troškovi koji obuhvataju kamate i osiguranje, takođe će bilježiti veći rast u odnosu na prethodnu 2022. godinu, za blizu 90.000 KM, što je posljedica povlačenja novih sredstava EBRD-a i troškova lizinga za kupovinu vozila.

Zbog povećanog obima posla, što je posljedica novih zahtjeva koje pred operatore sistema postavlja ENTSO-E, te povećanih troškova života planirano je i povećanje na troškovima radne snage. Takođe, zbog preuzimanja upravljanja kompletnom prijenosnom mrežom 110 kV i više, neophodno je izvršiti prijem i obuku 15 novih zaposlenika koji bi vršili upravljanje kompletnom 110 kV mrežom u BiH. Osim toga, povećanjem plata se nastoje zadržati kadrovi, jer je u posljednje tri godine NOSBiH napustilo petoro zaposlenih sa visokom stručnom spremom, što predstavlja ozbiljan problem za funkcionisanje u budućem periodu.

3. Energetske veličine, odnosno, potrošnja električne energije na mreži prijenosa, za 2023. godinu, prema predviđanju, iznosiće oko 10.886.784.259 kWh te proizvodnja 14.885.703.994 kWh. Tako bi iz planiranog potrebnog prihoda od tarife za rad u iznosu od 14.516.482 KM, proistekle tarife:

- tarifa koju plaćaju kupci u iznosu od 0,120006 feninga/kWh
- tarifa koju plaćaju proizvođači u iznosu od 0,009752 feninga/kWh.

Prema tako koncipiranom finansijskom planu dimenzionirane su osnovne bilansne kategorije:

- *ukupni prihodi* u visini od oko 14.760.652 KM
- *ukupni rashodi* u iznosu od oko 12.805.045 KM
- *višak prihoda nad rashodima (suficit)* oko 1.955. 607 KM.

Iz planiranog viška prihoda nad rashodima u 2023. godini osigurala bi se nedostajuća sredstva za investicije, s tim da ni u tom slučaju ne bi bile osigurane finansijske rezerve predviđene zakonom.

Bitno je još jednom istaći da su iz ovako koncipiranog bilansa uspjeha i bilansa stanja, izuzeti prihodi i troškovi te obaveze i potraživanja od sistemske i pomoćnih usluga. To znači da su u obzir uzete samo bilansne veličine koje se odnose na redovan rad NOSBiH-a.

BILANS STANJA na dan 31.12.2023.

<i>Redni broj</i>	<i>Opis pozicije</i>	<i>Ostvareno 2021.</i>	<i>Ocjena ostvarenja 2022.</i>	<i>Plan 2023.</i>
1.1.	stalna sredstva	14.744.351	13.184.325	13.472.553
1.1.1.	nematerijalna sredstva	302.986	206.280	1.138.544
1.1.1.1.	nematerijalna sredstva dobijena bez naknade	302.986	206.280	1.138.544
1.1.2.	materijalna sredstva	14.286.034	12.831.816	12.187.780
1.1.2.1.	mjerna oprema	-	-	-
1.1.2.2.	vozila	-	-	-
1.1.2.3.	ostala sredstva za obavljanje osnovne djelatnosti	7.682.280	6.630.626	6.228.343
1.1.2.4.	ostala sredstva	41.570	38.340	34.277
1.1.2.5.	poslovni objekti	6.532.847	6.184.850	5.925.160
1.1.2.6.	materijalna sredstva dobijena bez naknade			
1.1.3.	avansi i stalna sredstva u pripremi	29.337	-	-
1.1.4.	dugoročna finansijska sredstva	146.229	146.229	146.229
1.1.4.1.	udjeli u grupi	146.229	146.229	146.229
1.1.4.2.	ostali udjeli			
1.1.4.3.	krediti u grupi			
1.1.4.4.	ostali krediti			
1.1.4.5.	ostala dugoročna sredstva			
1.1.5.	dugoročna razgraničenja	9.102	-	-
1.2.	tekuća sredstva	6.433.132	6.804.606	7.509.000
1.2.1.	zalihe	4.606	4.606	9.000
1.2.1.1.	inventar za obavljanje djelatnosti			
1.2.1.2.	ostali inventar			
1.2.1.3.	rezervni dijelovi	4.606	4.606	9.000
1.2.1.4.	ostale zalihe			
1.2.2.	potraživanja	6.154.757	6.500.000	7.200.000
1.2.2.1.	potraživanja iz grupe			
1.2.2.2.	ostali kupci	1.089.906	1.000.000	1.200.000
1.2.2.3.	sumnjiva i sporna potraživanja iz grupe	-		
1.2.2.4.	ostala sumnjiva i sporna potraživanja	-		

Finansijski plan NOSBiH-a za 2023. godinu

1.2.2.5.	ostala potraživanja	5.064.851	5.500.000	6.000.000
1.2.3.	<i>kratkoročna finansijska sredstva</i>	273.769	300.000	300.000
1.2.3.1.	udjeli u grupi			
1.2.3.2.	ostali udjeli			
1.2.3.3.	kreditu u grupi			
1.2.3.4.	ostali krediti			
1.2.3.5.	gotovina i ekvivalenti gotovine	273.769	300.000	300.000
1.2.3.6.	ostala kratkoročna finansijska sredstva	-	-	-
A.	<i>Ukupna sredstva (aktiva)</i>	21.177.483	19.988.931	20.981.553
1.3.	<i>trajni izvori i rezerve</i>	3.083.136	1.651.278	3.604.885
1.3.1.	trajni izvori	1.649.278	1.649.278	1.649.278
1.3.2.	rezerve			
1.3.3.	neraspoređeni višak prihoda-rashoda	1.433.858	2000	1.955.607
1.4.	<i>dugoročne obaveze</i>	8.908.602	9.497.948	7.681.627
1.4.1.	dugoročni krediti	8.011.190	8.697.948	6.981.627
1.4.2.	dugoročna razgraničenja	897.412	800.000	700.000
1.5.	<i>tekuće obaveze</i>	9.185.745	8.839.705	9.695.041
1.5.1.	tekuće obaveze i emitirani papiri od vrijednosti	5.170.222	5.300.000	5.800.000
1.5.2.	kratkoročni krediti	1.532.240	1.678.432	1.716.321
1.5.3.	kratkoročna razgraničenja	2.483.283	2.361.273	2.178.720
P.	<i>Ukupno izvori sredstava (pasiva)</i>	21.177.483	19.988.931	20.981.553

Ukupna aktiva, odnosno, pasiva, koje čine bilans stanja, na dan 31.12.2023. planirane su u iznosu od 20.981.553 KM. *Napominjemo da u bilans stanja nisu uključene sistemska i pomoćne usluge, nego su iskazane samo bilansne kategorije koje proizlaze iz tarife za rad NOSBiH-a.*

Očekuje se da će stanje *aktive* na dan 31.12.2023. iznositi 20.981.553 KM, što je za oko 1.000.0000 KM više u odnosu na ocjenu ostvarenja za 2022. godinu. To je posljedica novih nabavki stalnih sredstava u 2023. godini, kao i povećanih potraživanja zbog veće tarife za 2023. godinu.

U strukturi aktive učešće *stalnih sredstava* je 13.472.553 KM (64%), dok na *tekuća sredstva* otpada 7.509.000 KM (36%). Iz plana je vidljivo da materijalna sredstva u strukturi stalnih sredstava, učestvuju sa oko 90% ili (12.187.780 KM), dok se ostatak od 1.284.773 KM ili 10% odnosi na nematerijalna sredstva i to: softvere 1.138.544 KM te dugoročna ulaganja i razgraničenja 146.229 KM.

Na poziciji „*dugoročna finansijska sredstva*“ (146.229 KM) evidentiraju se osnivačka ulaganja u Aukcijsku kuću SEE CAO u Podgorici (40.000 EUR) i SCC u Beogradu (34.767 EUR).

Ocjena je da će se u strukturi *tekućih sredstava* (7.509.000 KM), na dan 31.12.2023. godine, 7.009.000 KM ili 93% odnositi na potraživanja od kupaca i druga potraživanja, dok će kratkoročna finansijska sredstva iznositi oko 500.000 KM. Ukupna potraživanja bi trebala odgovarati jednomjesečnim fakturama ispostavljenim kupcima sa PDV-om te ostalim potraživanjima iz poslovanja.

Strukturu *izvora (pasiva)* na dan 31.12.2023. trebali bi činiti: trajni izvori (3.604.885 KM), dugoročne obaveze (7.681.627 KM) i kratkoročne obaveze (9.695.041 KM).

Trajne izvore (3.604.885 KM), u okviru pasive, čini državni kapital (1.649.278 KM), dok bi višak prihoda iz tekuće godine (1.955.607 KM) bio iskorišten za investiranje.

U okviru dugoročnih obaveza (7.681.627 KM) iskazan je dugoročni dio kredita (domaći i inostrani) sa stanjem na dan 31.12.2023. godine, od čega su krediti domaćih banaka 884.920 KM, a ostatak čini kredit EBRD-a od 6.096.707 KM. Ovaj iznos, predstavlja stanje dugoročnih kredita koji se prijenose u 2023. godinu. Osim toga, na dugoročnim razgraničenjima planiran je iznos od 700.000 KM.

Tekuće (kratkoročne) obaveze (9.695.041 KM) sadrže: neizmirene (uglavnom jednomjesečne) obaveze prema dobavljačima i zaposlenima (plate) u ukupnom iznosu od 5.800.000 KM, a na poziciji kratkoročnih kredita iskazan je iznos od 1.716.321 KM, što je, zapravo, jednogodišnja obaveza otplate glavnice dugoročnih domaćih i inokredita u 2023. godini, te kratkoročna razgraničenja u iznosu od 2.178.720 KM

Ovako koncipiranim bilansnim kategorijama sredstava i njihovih izvora, osigurala bi se uravnoteženost tekućih obaveza sa izvorima sredstava.

BILANS USPJEHA na dan 31.12.2023. godine

Red. broj	Opis pozicije	Ostvareno 2021.	Utvrđeno odlukom o tarifi za 2022.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
1.	Prihodi od osnovne djelatnosti (tarife)	9.544.339	9.283.307	9.566.814	14.516.482
2.	Ostali prihodi	84.113	-	85.309	84.170
3.	Prihodi od projekata	471.233	204.388	200.000	160.000
A	UKUPAN PRIHOD	10.099.685	9.487.695	9.852.123	14.760.652
1.	Troškovi materijala	59.579	63.000	71.000	65.500
2.	Troškovi energenata i komunalni troškovi	108.171	130.000	130.000	149.000
3.	Usluge	1.755.501	1.879.094	2.137.089	2.936.375
4.	Bruto plate i ostala primanja zaposlenih i drugih lica	3.773.657	3.852.537	4.179.000	5.825.000
5.	Amortizacija	1.037.419	1.801.036	1.615.691	1.835.000
6.	Finansijski troškovi	396.546	501.000	391.000	484.000
7.	Putni troškovi	24.180	65.000	80.000	145.000
8.	Ostali porezi i takse	27.361	36.000	36.000	42.000
9.	Ostali troškovi	986.471	955.640	925.000	1.079.000
B	UKUPNO TROŠKOVI iz tarife	8.168.885	9.283.307	9.564.780	12.560.875
10.	Troškovi grantova i projekata	496.942	204.388	285.309	244.170
	UKUPNO SVI TROŠKOVI	8.665.827	9.487.695	9.850.089	12.805.045
	Višak prihoda nad rashodima	1.433.858	-	2.034	1.955.607
	Višak rashoda nad prihodima	-	-	-	-

Iz strukture sintetizovanih rashoda (obrazac "bilans uspjeha") vidljivo je da je za ukupne materijalne i nematerijalne troškove, usluge, amortizaciju te troškove radne snage, u 2023. godini, planiran iznos od 12.805.045 KM. Ovako projektovani ukupni rashodi planiraju se pokriti prihodom od tarife za rad NOSBiH-a u iznosu (14.516.482 KM) i ostalim prihodima (244.170 KM), s tim da bi se iz viška prihoda (1.955.607 KM), koji se iskazuje kao višak prihoda nad rashodima, osiguralo finansiranje investicija u 2023. godini.

PLAN UKUPNIH PRIHODA

Red.br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
1.	Prihodi po osnovu tarife za rad	9.544.339	9.566.814	14.516.482
2.	Prihodi od refundacija	6.876	-	-
3.	Prihodi od kamata	3.683	-	-
4.	Prihodi od donacija	471.233	200.000	160.000
5.	Prihodi od grantova	25.709	85.309	84.170
6.	Ostali prihodi	47.845	-	-
	Ukupno	10.099.685	9.852.123	14.760.652

- *Prihodi od djelatnosti (tarife)* u iznosu od oko 14.516.482 KM projektovani su na bazi procjene potrošnje i proizvodnje električne energije na mreži prijenosa, odnosno, EE bilansa za 2023. godinu i to 10.886.784.259 kWh za potrošnju i 14.885.703.994 kWh za proizvodnju, iz čega proističu odgovarajuće tarife od 0,120006 pf/kWh i 0,009752 pf/kWh.
- *Prihodi od grantova i donacija* planirani su u iznosu od 244.170 KM, a odnose se na grant EBRD-a za konsultantske usluge vezane za implementaciju projekta rekonstrukcije poslovne zgrade i nabavku novog sistema SCADA/EMS i TK, te na donaciju Evropske komisije preko projekta CROSSBOW za nabavku sistema WAMS. U istom iznosu je iskazana protivstavka u rashodima, na poziciji amortizacije, tako da ova sredstva ne utiču na finansijski rezultat.

ANALITIČKI PRIKAZ PLANIRANIH TROŠKOVA ZA 2023. GODINU

Red. Br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
1.	Troškovi kancelarijskog materijala	3.183	5.000	5.000
2.	Troškovi materijala za održavanje čistoće	3.688	5.000	8.000
3.	Troškovi ostalog materijala i rezervnih dijelova za održavanje opreme i vozila	27.651	33.000	17.000
4.	Troškovi za stručnu literaturu i časopise	1.391	2.500	2.500
5.	Troškovi ostalog kancelarijskog materijala	14.452	15.000	20.000
6.	Troškovi sitnog inventara i autoguma	9.214	10.000	12.000
7.	Ostali razni materijalni troškovi	-	500	1.000
I	Troškovi materijala (1 do 7)	59.579	71.000	65.500
8.	Troškovi električne energije	80.813	85.000	94.000
9.	Troškovi goriva	7.575	20.000	25.000
10.	Troškovi vode	2.047	3.000	3.000
11.	Troškovi grijanja	17.736	22.000	27.000
II	Troškovi energenata i komunalni trošk. (8 do 11)	108.171	130.000	149.000
12.	Usluge održavanja opreme	71.502	101.350	163.200
13.	Usluge održavanja sistema SCADA/EMS i TK	274.456	160.000	152.000
14.	Usluge održavanja softverske opreme	525.061	876.414	1.288.300
15.	Usluga povezivanja na platformu IGCC -Transnet BW	-	20.000	86.000
16.	Usluge vezane za informacionu (kibernetičku -cyber) sigurnost	44.285	15.000	69.000

Finansijski plan NOSBiH-a za 2023. godinu

17.	Usluge finansiranja kompanije SEE CAO	126.378	118.000	125.000
18.	Usluge finansiranja koordinacionog centra SCC	293.375	293.375	430.375
19.	Troškovi zakupnine	41.086	11.000	-
20.	Troškovi reprezentacije	34.033	70.000	70.000
21.	Troškovi reklame i web prezentacije NOSBiH-a	518	1.000	1.500
22.	Usluge platnog prometa i bankarske provizije	82.201	180.000	200.000
23.	Troškovi kredita EBRD-a	7.823	8.000	8.000
24.	Telekomunikacione i poštanske usluge	42.015	45.000	50.000
25.	Usluge revizije finansijskih izvještaja	5.950	5.950	6.000
26.	Usluge stručnog usavršavanja	15.135	18.000	50.000
27.	Usluge izrade studija	30.254	10.000	35.000
28.	Troškovi regulatorne naknade	80.000	85.000	90.000
29.	Usluge objavljivanja oglasa	4.548	6.000	6.000
30.	Ostale usluge	76.882	113.000	106.000
III	Ukupno usluge (12 do 30)	1.755.501	2.137.089	2.936.375
31.	Bruto plate i ostala primanja zaposlenih i drugih lica	3.598.637	3.990.000	5.600.000
32.	Naknade i ostali troškovi Upravnom odboru i Savjetodavnom vijeću	164.168	177.000	205.000
33.	Naknada za ugovor o djelu	10.852	12.000	20.000
IV	Bruto plate i naknade zaposlenih (31 do 33)	3.773.657	4.179.000	5.825.000
34.	Amortizacija	1.037.419	1.615.691	1.835.000
V	Amortizacija ukupno	1.037.419	1.615.691	1.835.000
35.	Kamate i ostali finansijski troškovi	56.100	51.000	64.000
36.	Kamate na kredit EBRD-a 47324	318.124	310.000	330.000
37.	Troškovi lizinga	-	-	55.000
38.	Troškovi osiguranja	22.322	30.000	35.000
VI	Finansijski troškovi (35 do 38)	396.546	391.000	484.000
39.	Dnevnice i putni troškovi u zemlji i inostranstvu	24.180	80.000	145.000
VII	Putni troškovi	24.180	80.000	145.000
40.	Ostali porezi, takse, naknade i druge dažbine	10.680	12.000	17.000
41.	Poseban porez za podsticanje rehabilitacije invalida	2.961	5.000	5.000
42.	Poseban porez za zaštitu od elem. nepogoda i vod. naknade	13.720	19.000	20.000
VIII	Ostali porezi i takse (40 do 42)	27.361	36.000	42.000
43.	Članarine udruženjima (ENTSO-E) i druge članarine	905.025	888.000	1.043.000
44.	Ostali rashodi	56.336	30.000	29.000
45.	Rashodi utvrđeni iz ranijih godina	25.111	7.000	7.000
IX	Ostali troškovi (43 do 45)	986.472	925.000	1.079.000
	UKUPNO TROŠKOVI (iz tarife)	8.168.885	9.564.780	12.560.875
46.	Troškovi grantova i projekata	496.942	285.309	244.170
	UKUPNO SVI TROŠKOVI	-	9.850.089	12.805.045

TROŠKOVI

Ukupni poslovni rashodi koji se finansiraju iz tarife za 2023. godinu planirani su u iznosu od 12.560.875 KM i oni obuhvataju materijalne i nematerijalne troškove, zatim troškove koji imaju karakter usluga, finansijske troškove, bruto primanja zaposlenih, trošak amortizacije te putne troškove, kao i ostale rashode.

Ove grupe troškova su analitički razrađene, a slijedi njihovo obrazloženje:

I Troškovi materijala

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
1.	Troškovi kancelarijskog materijala	3.183	5.000	5.000
2.	Troškovi materijala za održavanje čistoće	3.688	5.000	8.000
3.	Troškovi ostalog materijala i rezervnih dijelova za održavanje opreme i vozila	27.651	33.000	17.000
4.	Troškovi za stručnu literaturu i časopise	1.391	2.500	2.500
5.	Troškovi ostalog kancelarijskog materijala	14.452	15.000	20.000
6.	Troškovi sitnog inventara i autoguma	9.214	10.000	12.000
7.	Ostali razni materijalni troškovi	-	500	1.000
I	Troškovi materijala-ukupno	59.579	71.000	65.500

Grupa troškova koji imaju karakter *materijalnih rashoda* obuhvata prvenstveno troškove kancelarijskog materijala, higijenskog materijala za čišćenje poslovnih prostorija, stručne literature, sitnog inventara i autoguma, ostalog kancelarijskog materijala (toneri i drugi materijal) te rezervne dijelove za ostalu opremu i sl. Ovi troškovi planirani su na bazi tehničkih i iskustvenih kriterija, zatim obima i intenziteta aktivnosti, ali i računovodstvenih standarda.

II Troškovi energenata i komunalni troškovi

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
8.	Troškovi električne energije	80.813	85.000	94.000
9.	Troškovi goriva	7.575	20.000	25.000
10.	Troškovi vode	2.047	3.000	3.000
11.	Troškovi grijanja	17.736	22.000	27.000
II	Troškovi energenata i komunalni troškovi-ukupno	108.171	130.000	149.000

Grupu *energenata i komunalnih troškova* uglavnom čine troškovi el. energije, grijanja, goriva, vode i gasa.

Iako su prilikom planiranja ovih troškova uzeti u obzir poznati tehnički standardi (korisna površina novog poslovnog prostora, kapacitet, snaga i drugo), na ovim troškovima može doći do manjeg ili većeg odstupanja u odnosu na plan.

III Usluge

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
12.	Usluge održavanja opreme	71.502	101.350	163.200
13.	Usluge održavanja sistema SCADA/EMS i TK	274.456	160.000	152.000
14.	Usluge održavanja softverske opreme	525.061	876.414	1.288.300
15.	Usluga povezivanja na platformu IGCC -Transnet BW	-	20.000	86.000
16.	Usluge vezane za informacionu (kibernetičku - cyber) sigurnost	44.285	15.000	69.000
17.	Usluge finansiranja kompanije SEE CAO	126.378	118.000	125.000
18.	Usluge finansiranja koordinacionog centra SCC	293.375	293.375	430.375
19.	Troškovi zakupnine	41.086	11.000	-
20.	Troškovi reprezentacije	34.033	70.000	70.000
21.	Troškovi reklame i web prezentacije NOSBiH-a	518	1.000	1.500

22.	Usluge platnog prometa i bankarske provizije	82.201	180.000	200.000
23.	Troškovi kredita EBRD-a	7.823	8.000	8.000
24.	Telekomunikacione i poštanske usluge	42.015	45.000	50.000
25.	Usluge revizije finansijskih izvještaja	5.950	5.950	6.000
26.	Usluge stručnog usavršavanja	15.135	18.000	50.000
27.	Usluge izrade studija	30.254	10.000	35.000
28.	Troškovi regulatorne naknade	80.000	85.000	90.000
29.	Usluge objavljivanja oglasa	4.548	6.000	6.000
30.	Ostale usluge	76.882	113.000	106.000
III	Ukupno usluge	1.755.501	2.137.089	2.936.375

Grupa troškova koji po kontnom planu imaju karakter *usluga* planirana je u ukupnom iznosu od 2.937.375 KM, što je sumarno povećanje za 794.286 KM u odnosu na ocjenu ostvarenja iz 2022. godine. Skoro svi troškovi iz ove grupe bilježe povećanje, a značajnije su povećani troškovi održavanja opreme, softvera, usluge platnog prometa, usluge vezane za informacionu (kibernetičku - cyber) sigurnost, usluge SCC-a te, u manjem obimu, usluge vezane za novi poslovni objekat, kao i rezervni centar (troškovi obezbjeđenja i održavanja putem agencijskih usluga, usluga stručnog usavršavanja), što će posebno biti obrazloženo.

Slijedi obrazloženje pojedinačnih pozicija:

12. Za održavanje opreme planiran je iznos od 163.200 KM i on obuhvata:

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
1.	Održavanje IT sistema (2 telef.centrale i IP oprema)	30.000	30.000	30.000
2.	Održavanje ostale opreme ¹⁾	1.550	5.000	10.000
3.	Održavanje klimauređaja u serverskim salama-glavni i rezervni centar (klima uređaji Vertiv)	5.990	6.000	8.500
4.	Održavanje klimauređaja u serverskoj sali u Pofalićima (obični klimauređaji)	1.584	-	-
5.	Održavanje sistema ventilacije, grijanja i klimatizacije	2.301	-	2.500
6.	Održavanje UPS uređaja u novim server salama	2.750	3.000	5.600
7.	Održavanje UPS uređaja i dizelagregata (glavna zgrada i DC na Pofalićima)	5.980	6.000	6.000
8.	Održavanje sistema slabe struje u glavnom i rezervnom centru	6.284	6.500	7.000
9.	Održavanje sistema tehničke zaštite	-	-	5.000
10.	Održavanje vozila	5.538	5.000	8.000
11.	Održavanje vatrogasnih aparata	852	1.000	1.600
12.	Održavanje toplotne pumpe	850	850	1.000
13.	Održavanje nekretnina	7.824	10.000	12.000
14.	Održavanje mrežne infrastrukture	-	28.000	66.000
	Ukupno:	71.502	101.350	163.200

¹⁾) odnosi se na održavanje: servera, komunikacione opreme, desktopa, računarske opreme, printera i kopiraparata, projektor, kancelarijskog namještaja, kliznih vrata i dr.

Ovo su ugovoreni i već višegodišnji standardizovani troškovi za održavanje određene opreme. Većina navedenih održavanja su zakonom definisana obavezna održavanja. Novi trošak je održavanje „sistema tehničke zaštite“. Obuhvata elaborat fizičke i tehničke zaštite te uslugu servisiranja opreme tehničke zaštite i trošak „održavanja

mrežne infrastrukture“ koji je nastao zbog odlaska zaposlenika NOSBiH-a koji je obavljao ove poslove.

13. Održavanje sistema SCADA/EMS i TK

Za održavanje operativne funkcije sistema SCADA/EMS neophodno je osigurati 152.000 KM. Iznos je planiran na bazi potpisanog ugovora u 2022. godini. U postupku javne nabavke postignuta je znatno niža cijena u odnosu na prethodne godine.

14. Održavanje softverske opreme

Prema važećim ugovorima, ali i već pribavljenim ponudama, za godišnje održavanje softvera planiraju se sredstva u ukupnom iznosu od 1.290.300 KM. Ovdje je, dakle, uključeno održavanje i nadogradnja softvera sa rokom do godinu dana koji, prema odgovarajućem MRS-u, imaju karakter troška.

Strukturu usluga održavanja prvenstveno čine:

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
1.	Softver AMR	26.404	30.000	30.000
2.	Licenca Microsoft OS	65.863	68.000	70.000
3.	Održavanje obračunske baze podataka	-	11.250	34.000
4.	Godišnje produženje antivirusne licence	4.334	6.000	6.000
5.	Godišnje održavanje licence za Fortigate	7.903	8.000	8.000
6.	Godišnje održavanje licence za Backup Exec	5.160	5.500	5.500
	Godišnje održavanje licence za razvoj web stranice	-	-	1.500
7.	Godišnje održavanje za Aspen	3.570	4.000	4.000
8.	Održavanje softvera ESS, softvera za pomoćne usluge i Transparency	122.044	122.044	135.000
9.	Održavanje softvera PSS	34.911	38.000	56.000
10.	Održavanje softvera TNA - sve faze	23.470	23.470	47.000
11.	Održavanje softvera TNMS	-	-	133.000
12.	Održavanje za OPDM/ECP/EDX	-	-	88.000
13.	Održavanje za Intel Parallel Studio	-	2.100	2.100
14.	Korištenje verifikacijske platforme (dio PEVF)	44.247	70.000	71.000
15.	Korištenje servisa za mrežu PCN	-	236.000	240.000
16.	Održavanje platformi ENTSO-E za kordinirano planiranje isključenja (ORS) i kratkoročnu provjeru adekvatnosti (STA)	156.592	220.000	225.000
17.	Usluga dostavljanja podataka na platformu Transparency -za finansijsko poravnanje neželjenih odstupanja FSCAR	12.568	13.000	13.000
18.	Nabavka usluge dostave i obrade podataka o atmosferskom pražnjenju kao i njihovog automatskog koreliranja sa ispadima visokonaponskih dalekovoda	-	-	100.000
19.	Održavanje elektronskog dispečerskog dnevnika	14.193	15.000	15.000
20.	Održavanje ostalih softvera	3.803	3.750	4.200
	Ukupno:	525.061	876.414	1.288.300

U okviru grupe troškova održavanje softvera u narednoj godini se dodaju sljedeći troškovi :

- Softver TNMS je važan jer se njime upravlja cijelom SDH mrežom elektroenergetskog sistema u BiH, a korisnici tog softvera su pored NOSBiH-a tri elektroprivrede i

Elektroprijenos BiH. Nadogradnja (*upgrade*) TNMS sistema na verziju 16 izvršena je krajem juna 2018. godine. U periodu od 2019. do 2022. godine TNMS nije bio uključen u ugovor o održavanju. Potreba za intervencijom prvi put se pojavila u februaru 2022. godine kada je zatražena pomoć od ljudi iz kompanije "Iteratio" u Zagrebu. Na osnovu istraživanja tržišta (trenutna verzija TNMS sistema 16 je *EndOfSupport*), a pošto je to veoma važan sistem EES-a BiH, neophodno je prvo izvršiti nadogradnju postojeće verzije 16 na verziju 19 kako bi bila ponuđena podrška proizvođača opreme. Da bi se nadgradio TNMS sistem, neophodno je prvo obezbijediti 209.000 KM (investicija) za migraciju baze i servisa sa verzije 16 na verziju 19 i za jednogodišnje održavanje dodatnih 133.000 KM.

- Besplatna podrška za održavanje softverskog alata *OPMD Client/ECP/EDX* prestala je 30.09.2019. godine. Zbog nedostatka sredstava, u 2020, 2021. i 2022. godini nismo imali ugovor o održavanju te planirani troškovi održavanja ovih alata u 2023. godini iznose 88.000 KM.
- Novi softver za obračun i poravnanje - SOP implementiran je u NOSBiH-u krajem maja 2021. godine. Krajem maja 2022. istekao je garantni period i zaključen je ugovor o održavanju čija vrijednost iznosi 30.000,00 KM. U toku 2022. godine biće plaćen iznos za 4,5 mjeseca, (11.250,00 KM), što znači da je preostali iznos u 2023. godini 18.750,00 KM. Potrebno je još osigurati iznos za 4,5 mjeseca 2023. godine, ali po većoj cijeni ugovora od cijene za 2022., jer isporučio softvera žele da povećaju cijenu zbog postojanja 2 aplikacije (druga je u rezervnom centru). Okvirno, cijena tog ugovora će umjesto 30.000,00KM biti 40.000,00KM, što znači da je iznos za 4,5 mjeseca 2023. godine oko 15.000,000 KM, odnosno ukupno u 2023. godini oko 34.000,00 KM.
- Održavanje softvera za ESS, balansing i transparenti je planirano u iznosu 135.000 KM i veće je za 10% u odnosu na prethodne godine.
- Softver *TNA* je u vlasništvu dvije kompanije, DMS i EKC. DMS želi napustiti projekat *TNA* i ponudio je EKC-u da preuzme izvorni kod programa. S obzirom da EKC trenutno nije kadrovski sposoban da preuzme dalji razvoj i održavanje softvera, neophodno je da dodatno zaposli inženjere koji bi radili ovaj posao, obučio bi ih DMS. Potpuno preuzimanje softvera *TNA* za EKC iziskuje značajna finansijska ulaganja, što se u konačnici odražava na troškove održavanja. U skladu sa novonastalim prilikama planirani troškovi održavanja softvera *TNA* za 2023. godinu iznose 47.000 KM.
- Održavanje softvera za PSS je povećano zbog dodatnog „korisničkog ključa“ koji je neophodan uslijed povećanog obima posla i proširenja Službe za strateško planiranje, kao i zbog promjene kursa KM/USD. Planirani troškovi za 2023. godinu iznose 56.000 KM.
- Kroz projekat novog IT sistema instalirana su po dva uređaja *Fortigate firewall* i po jedan server *Backup Exec* u dva nova centra. Licence ističu u 2023. godini te su planirani iznosi za obnavljanje licenci 8.000 KM, odnosno, 5.500 KM.

- Radi preciznijeg praćenja atmosferskih pražnjenja i bržeg otklanjanja kvarova nastalih usljed atmosferskih pražnjenja, neophodno je osigurati uslugu dostave i obrade podataka o atmosferskom pražnjenju kao i njihovo automatsko koreliranje sa ispadima visokonaponskih dalekovoda. Planirana vrijednost ove usluge je 100.000 KM.
- ENTSO -E je napravio *verifikacijsku platformu* čija je upotreba za operatore sistema obavezna. Ovdje se, dakle, radi o korištenju usluge navedenog softvera koji nije u posjedu NOSBiH-a. Planirana vrijednost je 71.000 KM.
- Koordinacija planova isključenja (OPC) i kratkoročna provjera adekvatnosti (STA) su dvije od pet obaveznih usluga koje, prema smjernicama *SOGL*, pružaju regionalni koordinatori za sigurnost (RSC) i operatori prijenosnih sistema. Njihov cilj je povećanje operativne sigurnosti evropskog elektrenergetskog sistema. Panevropski IT alat *OPC* radi od kraja marta 2020. godine i omogućuje koordinaciju planova isključenja na sedmičnoj bazi, za 5 regionalnih koordinatora sigurnosti i 38 operatora sistema. Na osnovu planirane proizvodnje i prognozirane potrošnje koje su dostavili svi operatori, članovi ENTSO-E, panevropski IT alat *STA*, pokrenut u maju 2020, omogućuje regionalnim koordinatorima i operatorima da obavljaju dnevne izračune te utvrde mogući nedostatak adekvatnosti za predstojeću sedmicu. Procijenjeni troškovi korištenja IT alata *OPC/STA* su 225.000 KM.
- *Usluga dostavljanja podataka na platformu Transparency, za finansijsko poravnanje neželjenih odstupanja FSCAR* – Prema licenci i sporazumu o uslugama finansijskog poravnanja neželjenih odstupanja (*Licence and Services and Agreement for FSCAR Data Sharing on Transparency Platform*) naš udio za pokrivanje troškova pripreme i objave konačnih podataka ovog procesa na platformi *Transparency* je 13. 000 KM. U multilateralnom sporazumu (*MLA*) piše da će se operatorima dostavljati fakture za dodatne troškove, ukoliko dođe do njih, nakon što ih odobri Komitet za tržište (*Market Committee*).
- *Elektronski dispečerski dnevnik* je softver za izdavanje i vođenje evidencije pisanih naloga (depeša) koje su osnov za normalni rad operativnog osoblja dispečerskog centra NOSBiH-a. Pored izdavanja i evidencije pisanih naloga, elektronski dispečerski dnevnik se koristi za vođenje evidencije pogonskih događaja, evidencije djelovanja zaštita, izradu statističkih izvještaja, automatskog generisanja definisanih fajlova za slanje podataka na platformu *Transparency*, izradu fajlova za pravljenje modela *DACF* i *IDCF* te drugo. Dispečerski dnevnik omogućuje paralelan rad više dispečera prilikom izdavanja pisanih naloga, što znatno ubrzava rad u situacijama kada je veliki broj planiranih radova, hitnih intervencija, ispada EE objekata i slično. Elektronski dispečerski dnevnik je stavljen u funkciju početkom 2019. godine. Kako se softver koristi u svakodnevnom radu operativnog osoblja dispečerskog centra NOSBiH-a, u realnom vremenu, neophodno je omogućiti siguran i pouzdan rad softvera što je moguće samo uz kvalitetan ugovor o održavanju jednog ovakvog zahtjevnog softverskog alata. Planirana vrijednost iznosi 15.000 KM.
- Usluga „*korištenje servisa mreže PCN*“ za 2023. godinu planirana je u iznosu 240.000 KM. Kod ove usluge bitno je napomenuti da je planska pozicija za 2022.

godinu iznosila 115.000 KM, a da se na kraju 2022. godine očekuje realizacija u iznosu 236.000 KM (povećanje za 100% u odnosu na plan), što govori o velikoj nepredvidivosti kretanja troškova ove pozicije.

15. Usluga povezivanja na platformu IGCC-Transnet BW

Za povezivanje na platformu IGCC-Transnet BW, potrebno je uspostaviti dvije, fizički nezavisne veze do njihovih centara u Vendlingenu i Eslingenu (Wendlingen, Esslingen). Preporuka ENTSO-E je da se koriste linkovi telekomunikacijskih mreža operatora sistema. Planirani troškovi iznose 14.000 KM za uspostavu veza i 12.000 KM mjesečno za najam veza, što bi za period od 6 mjeseci iznosilo 72.000 KM.

16. Usluge vezane za informacionu (kibernetičku - cyber) sigurnost

Usluge vezane za informacione (kibernetičku - cyber) sigurnost predstavljaju zahtjev ENTSO-E u pogledu sigurnosti informacionih sistema i za te svrhe je planiran iznos od 69.000 KM. Ovu poziciju čine sljedeće usluge:

- Prema sigurnosnom planu *MVS* naznačena je obaveza da sertifikirani revizor (auditor) u 2022. godini izvrši analizu usklađenosti (*audit tip 1*) i implementacije (*audit tip 2*) sigurnosnih politika i procedura NOSBiH-a sa sigurnosnim planom *MVS*. Nakon pregleda i revizije sertifikirani revizor će izraditi izvještaj o usklađenosti dokumentacije i implementacije te ga proslijediti u ENTSO-E. Planirani troškovi za ove usluge iznose 6.000 KM.
- Usluga „*Procjena ranjivosti (Vulnerability assessment) mreže, aplikacija, IP adresa*“ predstavlja temelj za određivanje smjernica za implementaciju određenih sigurnosnih rješenja u narednom periodu. U okviru ove usluge planirana je osnovna procjena (base line) i minimalno još dvije procjene godišnje. Planirani troškovi za ove usluge iznose 15.000 KM.
- Potrebno je preispitati postojeću sigurnosnu dokumentaciju i usaglasiti je sa standardom ISO/IEC 27001:2013, za kompletnu organizaciju NOSBiH; izraditi sve procedure, polise i politike koje do sada nisu urađene, te doraditi postojeće. Sveobuhvatni interni pregled ISO/IEC 27001 kompletnog sistema NOSBiH-a je uslov za sertifikaciju sistema menadžmenta. Planirani troškovi za ove usluge iznose 36.000 KM.
- Neophodno je izvršiti sertifikaciju sistema upravljanja bezbjednošću informacija ISO/IEC 27001:2013 u NOSBiH-u. Planirani troškovi za ovu namjenu iznose 12.000 KM.

17. Usluge Aukcijske kuće SEE CAO

Za finansiranje Aukcijske kuće *SEE CAO* u Podgorici planirani iznos u 2023. godini je 125.000 KM.

18. Usluge Centra za koordinaciju sigurnosti (SCC)

Finansiranje Centra za koordinaciju sigurnosti (SCC) sa sjedištem u Beogradu za 2023. godinu planirano je u iznosu od 430.375 KM, što predstavlja povećanje za 130.000 KM, u odnosu na prethodne godine. Naime, NOSBiH je potpisao ugovor SAFA na osnovu kojeg je dužan da učestvuje u procesu koordinirane bezbjednosne analize (CSA) koji uključuje i primjenu korektivnih akcija. Za proces CSA su tražene derogacije (u vezi sa članovima 76. i 77. SOGL-a) i one su istekle 1. aprila 2022. godine. Nakon incidenta koji se dogodio u TS Ernestinovo 08.01.2021. godine ENTSO-E je pokrenuo inicijativu za uključivanje zemalja zapadnog Balkana u koordinisane procese analize sigurnosti (CSA) i proračune prijenosnih kapaciteta (CCC). U cilju izvršavanja ovih zadataka NOSBiH, EMS i CGES su uz logističku podršku SCC-a izradili Metodologiju za regionalnu koordinaciju operativne sigurnosti (ROSC). Primjena ove metodologije počinje početkom 2023. godine čime se proširuje obim usluga koje pruža SCC Beograd.

Bez obzira na navedeno povećanje, troškovi ovih usluga su i dalje znatno niži u odnosu na one koje pružaju centri iz Evropske unije.

19. Troškovi zakupnine poslovnog prostora

Troškovi zakupnina, koji su godišnje iznosili oko 120.000 KM, nisu planirani u 2023. godini jer je NOSBiH okončanjem projekta SCADA, početkom 2022. godine napustio prostor u zgradi Energoinvesta koji je koristio za svoj dispečerski centar. Tako se ovi troškovi više neće pojavljivati u planskim dokumentima i zahtjevu za tarifu.

20. Troškovi reprezentacije

Troškovi reprezentacije planirani su u iznosu od 70.000 KM što je na istom nivou kao i za 2022. godinu.

21. Troškovi reklame i web prezentacije

U okviru pozicije *reklama, propaganda i web stranice* planirani su troškovi materijala za pojedine sastanke i prezentacije, vizitkarte te štampanje pojedinih izvještaja i karata, najčešće za potrebe ENTSO-E i sl. U 2023. godini ističe certifikati SSL za domen *nosbih.ba* i sve poddomene te ih je ponovo potrebno nabaviti. Ukupna planirana sredstva od 1.500 KM su znatno niža u odnosu na prethodne godine jer je održavanje web stranice preuzela IT služba NOSBiH-a.

22. Usluge platnog prometa i bankarske provizije

Uzimajući u obzir ocjenu ostvarenja za 2022. godinu, troškovi *usluga platnog prometa i bankarskih provizija* su planirani na znatno višem nivou u odnosu na prethodne godine. Oni su promjenjiva kategorija i prvenstveno zavise od obima finansijskog prometa, kako unutrašnjeg tako i inoprometa. Posebno je nepredvidiv obim inoprovizija i bankarskih usluga koje se plaćaju za prilive i odlive sredstava u mehanizmu *ITC*, zatim aukcije prekograničnih kapaciteta sa Aukcijskom kućom

SEE CAO i EMS-om, SHB blok i dr, a osnovica za njihov obračun je visina priliva, odnosno, odliva tih sredstava. U 2023. godini se očekuju i dodatni prilivi i odlivi (inoplaćanja) po osnovu procesa *Fscar*, a s obzirom da se radi o milionskim iznosima, to će znatno povećati dosadašnje iznose na ovoj poziciji, zbog čega je godišnji iznos planiran na 200.000 KM.

23. Troškovi kredita EBRD-a

Posebno je iskazana pozicija *troškovi kredita EBRD-a (Committment Fee)* u ukupnom planiranom iznosu od oko 4.000 EUR, ili oko 8.000 KM. Ovaj trošak će se pojavljivati sve dok traje ugovor o kreditu.

24. Telekomunikacione i poštanske usluge

Iznos planiran za *telekomunikacione i poštanske usluge* od 50.000 KM je na nivou iz prethodnih godina.

25. Usluge revizije finansijskih izvještaja

Za usluge *revizije finansijskog poslovanja* planiran je iznos od 6.000 KM, koliko su ovi troškovi iznosili i u 2022. godini. Reviziju finansijskih izvještaja koja se odnosi na 2022. godinu, kao što je već bilo i u prethodnim godinama, mora obavljati revizorsko društvo koje je član neke međunarodne mreže nezavisnih profesionalnih firmi, koje se bave revizijom, računovodstvom i poslovnim savjetovanjem. Sam Sporazum o kreditu EBRD-a povlači obavezu angažovanja revizorske kuće sa takvim karakteristikama koje su prihvatljive za reviziju projekata što ih finansira Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD).

26. Usluge stručnog usavršavanja

Za *troškove stručnog usavršavanja* planirano je ukupno 50.000 KM. Ovi troškovi obuhvataju razna stručna usavršavanja i edukacije koje, između ostalog, uključuju razne obuke i kurseve za programske jezike postojećih i novih softvera, zatim kotizacije za seminare, savjetovanja i drugo. Učestvovanje na domaćim i regionalnim savjetovanjima iz oblasti eksploatacije, planiranja i upravljanja prijenosnim sistemom, prezentovanje rezultata rada na studijama i njihovoj praktičnoj primjeni i implikacijama na sistem takođe su obuhvaćeni ovim troškovima.

27. Usluge izrade studija

U vrijednosti od 35.000 KM planirana je izrada studije o izgradnji interkonekcije Sarajevo20-Brezna. Glavni cilj studije je provjera mogućnosti i ispitivanje efekata nove interkonekcije na sigurnost prijenosne mreže Bosne i Hercegovine i Crne Gore, između postojeće TS Sarajevo 20 i buduće 400kV TS Brezna (Crna Gora). Projekat je osmišljen kroz izgradnju infrastrukture koja omogućava da se u minimalnoj konfiguraciji, sa mnogo manjim budžetom unaprijedi pouzdanost i iskorištenost EES-a BiH i Crne Gore.

28. Troškovi regulatorne naknade

Visina regulatorne naknade u iznosu od 90.000 KM planirana je na osnovu Odluke o regulatornoj naknadi za 2023. godinu.

29. Usluge objavljivanja oglasa

S obzirom na Zakon o nabavkama i tenderskim procedurama te obavezno objavljivanje pojedinih dokumenata u javnim glasilima, sredstva za objavljivanje oglasa planirana su u iznosu od 6.000 KM.

30. Ostale usluge

Ostale usluge planirane su u ukupnom iznosu od 106.000 KM. Time su obuhvaćene usluge obezbjeđenja glavnog (60.000 KM) te rezervnog centra (1.000 KM), advokatske usluge (6.000 KM), notarske usluge (1.000 KM), špeditorske usluge (4.000 KM), usluge grupe SECI (20.000 KM), usluge odvoza komunalnog otpada (4.000 KM) te razne ostale usluge, u iznosu od 10.000 KM (tehnički pregled i registracija vozila, štampanje glavne knjige, izrada i štampanje godišnjih izvještaja, razni pomoćni poslovi, uništenje otpisane opreme i druge usluge koje se nepredviđeno javljaju tokom godine).

IV Bruto plate te ostala primanja zaposlenih i drugih lica

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
31.	Bruto plate i ostala primanja zaposlenih	3.598.637	3.990.000	5.600.000
32.	Naknade Upravnom odboru i Savjetodavnom vijeću	164.168	177.000	205.000
33.	Naknada za ugovor o djelu	10.852	12.000	20.000
IV	Bruto plate i ostala primanja zaposlenih i dr.lica	3.773.657	4.179.000	5.825.000

Za bruto plate te ostala primanja zaposlenih i drugih lica u 2023. godini planiran je ukupan iznos od 5.825.000 KM. Kao što je već rečeno, u ovom iznosu nisu uključene naknade zaposlenim po osnovu učešća u međunarodnim projektima. U ovu kategoriju troškova uključena su sva neto primanja, porezi i doprinosi te naknade zaposlenima prema Zakonu o platama u državnim institucijama BiH, Pravilniku o radu NOSBiH-a i Pravilniku o platama i materijalnim pravima zaposlenih u NOSBiH-u (minuli staž, topli obrok, gradski i međugradski prevoz, regres, otpremnine za odlazak u penziju, naknade u slučaju smrti, jubilarne nagrade i dr.). Planirani obim sredstava za ove namjene odnosi se na broj zaposlenih od 86, koliko ih se očekuje da će biti tokom 2023. godine.

Zbog preuzimanja upravljanja kompletnom prijenosnom mrežom od 110 kV neophodno je primiti i obučiti 15 novih stručnjaka koji će upravljati kompletnom 110 kV mrežom u BiH.

Potrebno je osigurati povećanje plata kako bi se zadržali kadrovi, jer svake godine neko od zaposlenih sa visokom stručnom spremom napušta NOSBiH, što predstavlja ozbiljan problem za funkcionisanje u budućem periodu. Takođe, planirano je i povećanje plata zaposlenih, koje nisu povećavane preko 10 godina, a troškovi života su iz godine u godinu sve veći i veći.

Od 01.01.2022. godine se prema novom kontnom planu na ovoj poziciji evidentiraju i troškovi primanja drugih lica (Upravni odobor, ugovor o djelu..), te su kao takvi i uključeni u gore navedeni iznos.

Naknade i ostali troškovi Upravnog odbora i Savjetodavnog vijeća planirani su u ukupnom iznosu od 205.000 KM. Ovi troškovi obuhvataju bruto naknade članovima Upravnog odobora i Savjetodavnog vijeća te ostale troškove koji proizlaze iz njihovih aktivnosti, a vezani su za rad NOSBiH-a.

Naknada za ugovor o djelu planirana je u bruto iznosu od oko 20.000 KM. Ovdje su prvenstveno uključene bruto naknade po ugovorima za čišćenje i održavanje poslovnih objekata te naknade koje se uglavnom odnose na zamjene (kurirski, poslovi tehničkog sekretara i drugi pomoćni poslovi), zbog godišnjih odmora i drugih odsustvovanja te za druge pomoćne poslove.

V Amortizacija

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
34.	Amortizacija od vlastitih sredstava	1.037.419	1.615.691	1.835.000
	Amortizacija od grantova	25.709	85.309	84.170
	Amortizacija od projekata	59.388	59.388	59.388
V	Amortizacija ukupno	1.122.516	1.760.388	1.978.558

Amortizacija, kao zakonska kategorija, planirana je i obračunata, u skladu sa MRS-om 16 i 38 i ona će, prema procjeni za 2023. godinu, iznositi 1.978.558 KM. Povećanje amortizacije je nastalo zbog stavljanja u upotrebu novog sistema SCADA.

Amortizacija se, dakle, odnosi na materijalnu i nematerijalnu opremu kojom će raspolagati NOSBiH na dan 31.12.2023. godine. U iznos planirane amortizacije je uključena i amortizacija svih novih sredstava koja se planiraju nabaviti tokom 2023. godine. Iz amortizacionih sredstava, koja predstavljaju vlastite investicione izvore, prvenstveno se otplaćuju dospjele rate kredita, a tek iz ostatka se mogu finansirati investicije. ***U 2023. godini sredstva amortizacije neće biti dovoljna za investicije, tako da se nedostajući izvori za dodatne investicije moraju osigurati, ili povećanjem tarife, ili prema nekom drugom modelu.***

VI Finansijski troškovi

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
35.	Kamate i ostali finansijski troškovi	56.100	51.000	64.000
36.	Kamate na kredit EBRD-a 47324	318.124	310.000	330.000
37.	Troškovi lizinga	-	-	55.000
38.	Troškovi osiguranja	22.322	30.000	35.000
VI	Finansijski troškovi-ukupno	396.546	391.000	484.000

Finansijski troškovi u iznosu od 484.000 KM, prema Kontnom planu, obuhvataju prvenstveno troškove kamata (394.000 KM), troškove lizinga 55.000 KM i premije osiguranja (35.000 KM). Prema otplatnim planovima postojećih domaćih kredita, uključujući

i kamate po osnovu overdraft kredita, ukupni iznos za *kamate* u 2023. godinu iznosiće 64.000 KM, dok se kamate za postojeći kredit EBRD-a planiraju u iznosu od oko 330.000 KM.

Iznos za kamate na domaće kredite kalkulisan je prema posljednjim otplatnim planovima koji se, inače, usklađuju svakih šest mjeseci. To znači da u toku godine može doći do neznatnog odstupanja visine kamata u odnosu na postojeće otplatne planove – kako domaćih, tako i inokredita, u zavisnosti od promjenjive komponente – EURIBOR-a.

Pregled godišnjih kamata po strukturi kredita:

<i>Red. br.</i>	<i>Naziv</i>	<i>Ostvareno 2021.</i>	<i>Ocjena ostvarenja 2022.</i>	<i>Plan 2023.</i>
1.	Kredit za rutere, Ug. Raiffeisen bank br.04625/21	4.271	7.862	6.000
2.	Kredit za rezervni centar, Ug. Raiffeisen bank br.05053/17	49.803	42.138	34.300
3.	Kredit EBRD br. 47324	318.124	310.000	330.000
4.	Overdraft kredit		-	20.000
5.	Ostale kamate	2.026	1.000	3.700
	UKUPNO kamate	374.224	361.000	64.000

Troškovi lizinga:

Zbog dotrajalosti, sve češćih kvarova te povećanih troškova održavanja, planirana je kupovina 4 nova vozila. Planirani model finansiranja je lizing.

Troškovi osiguranja:

<i>Red. br.</i>	<i>Naziv</i>	<i>Ostvareno 2021.</i>	<i>Ocjena ostvarenja 2022.</i>	<i>Plan 2023.</i>
1.	Troškovi osiguranja poslovnih objekata i opreme	11.017	15.000	25.000
2.	Troškovi osiguranja vozila	4.927	7.000	5.000
3.	Troškovi osiguranja zaposlenih	6.378	8.000	5.000
	UKUPNO osiguranje	22.322	30.000	35.000

Troškovi *osiguranja*, planirani su u iznosu od 30.000 KM i sastoje se od troškova za osiguranje poslovnih objekata, opreme, vozila i zaposlenih.

VII Putni troškovi

<i>Red. br.</i>	<i>Naziv</i>	<i>Ostvareno 2021.</i>	<i>Ocjena ostvarenja 2022.</i>	<i>Plan 2023.</i>
39.	Dnevnice i putni troškovi u zemlji i inostranstvu	24.180	80.000	145.000
VII	Putni troškovi-ukupno	24.180	80.000	145.000

Putni troškovi su planirani u iznosu od 145.000 KM. Troškovi su planirani na nivou odobrenih za 2020. godinu. Protekle tri godine ovi troškovi su i planirani i ostvareni u znatno nižim iznosima zbog pandemije koronavirusa.

U planovima se detaljno obrazlažu potrebe za službenim putovanjima i iskazuju realni finansijski iznosi za ovu troškovnu poziciju. Međutim, sredstva za putne troškove su odobravana veoma restriktivno, zbog čega su predstavnici NOSBiH-a često morali izostajati s važnih sastanaka. Ne samo da su zbog toga kasnile informacije pa često i obaveze, nego su

izostali i naši stavovi i prijedlozi, koji su u interesu procesa. Minimalan iznos putnih troškova bio bi 145.000 KM, čime bi se omogućilo prisustvo barem prioritetnijim sastancima u međunarodnim asocijacijama i odgovarajućim edukacijama. Da bi se pratio minimum rada ENTSO-E, izvršena je stroga selekcija grupa i komiteta, kojih je oko 45 te je planirano učestvovanje samo u onim grupama od kojih NOSBiH ima svojevrsnu korist. Nove tehnologije i zahtjevi koje uvodi ENTSO-E traže prisustvo zaposlenika NOSBiH-a na radionicama u Briselu. Neodlazak na te radionice nerijetko izaziva probleme u radu NOSBiH-a. Skupštine za ITC mehanizam se održavaju najmanje četiri puta godišnje, a tu je i niz sastanaka za usaglašavanje i usvajanje godišnjeg sporazuma ITC te razmatranje drugih značajnih pitanja na nivou radnih grupa. Provođenje zajedničkih aukcija, kako sa aukcijskom kućom SEE CAO, tako i sa EMS-om i obaveze koje iz toga proističu zahtijevaju prisustvo predstavnika NOSBiH-a na radnim sastancima, kao i sastancima borda direktora koji se održavaju jednom mjesečno, čime se potrebe za službenim putovanjima dodatno uvećavaju. Takođe, izdatke za službena putovanja dodatno povećavaju aktivnosti na regionalnom nivou – SCC, Energetska zajednica, SHB blok te putovanja na razne edukacije i dr.

Zbog svega navedenog, minimalan iznos za *službena putovanja u zemlji i inostranstvu* za 2023. godinu je 145.000 KM.

VIII Ostali porezi i takse

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
40.	Ostali porezi, takse, naknade i druge dažbine	10.680	12.000	17.000
41.	Poseban porez za podsticanje rehabilitacije invalida	2.961	5.000	5.000
42.	Poseban porez za zaštitu od elem. nepogoda i vod. naknade	13.720	19.000	20.000
VIII	Ostali porezi i takse-ukupno	27.361	36.000	42.000

Do planiranog iznosa za poreze i takse došlo se primjenom odgovarajućih poreskih propisa i stopa na plansku osnovicu.

IX Ostali rashodi

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
43.	Članarine udruženjima (ENTSO-E) i druge članarine	905.025	888.000	1.043.000
44.	Ostali rashodi	56.336	29.000	29.000
45.	Rashodi utvrđeni iz ranijih godina	25.111	7.000	7.000
IX	Ostali rashodi-ukupno	986.472	925.000	1.079.000

Grupa ostali rashodi u iznosu od 1.079.000 KM obuhvata: članarine za ENTSO-E te druge članarine i kotizacije međunarodnim i domaćim udruženjima i asocijacijama, kao i takozvane „ostale rashode“ te rashode iz prethodnih godina.

Način planiranja pojedinačnih troškova iz grupe ostali rashodi:

43. Članarine udruženjima (ENTSO-E) i druge članarine

Članarine	Ostvareno 2021.	Ocjena ostvarenja 2022.	Plan 2023.
ENTSO-E	893.069	876.000	1.010.000
MEDOP	-	-	20.000
CIGRE	10.000	10.000	10.000
BAKE	1.000	1.000	1.000
Članarina za spoljnotrgovinsku komoru BiH	956	800	1.000
Ostale članarine	-	200	1.000
Ukupno	905.025	888.000	1.043.000

Na poziciji *članarine udruženjima* u ukupnom iznosu od 1.043.000 KM iskazana je, pored ostalog, kotizacija za ENTSO-E od 1.010.000 KM koja će, prema preliminarnim saznanjima, u 2023. biti veća za oko 134.000 KM, u odnosu na 2022. godinu. U članarinu za ENTSO-E nisu uključeni troškovi projekata koji su u toku i koji će se realizovati u 2023. godini, nego će ti troškovi, prema odluci Skupštine ENTSO-E, biti posebno fakturisani tako da se troškovi projekata ne vide u budžetu, već da, po nastanku, budu posebno fakturisani. Ostale članarine: godišnja kotizacija za CIGRE (10.000 KM), BAKE (1.000 KM) te članarine za druge domaće i međunarodne asocijacije i udruženja ostale su na nivou iz 2022. godine.

Iz godine u godinu ENTSO-E zahtijeva da se cjelokupan iznos članarine plati odjednom, na početku godine, što NOSBiH dovodi u nezavidnu situaciju sa stanovišta likvidnosti, jer se ta sredstva obezbjeđuju tokom cijele godine. Takvo plaćanje podrazumijeva povlačenje sredstava overdrafta i stvaranje dodatnih troškova po osnovu kamata. Ovo je samo jedan od razloga zbog čega su NOSBiH-u potrebna sredstva finansijske rezerve, kako se ne bi stvarali dodatni finansijski troškovi.

Nova pozicija je članarina MED-TSO, udruženje operatora mediteranskih prijenosnih sistema (TSO) za električnu energiju, koje upravlja visokonaponskim prijenosnim mrežama u 19 mediteranskih zemalja. Osnovano je 19. aprila 2012. godine u Rimu, kao tehnička platforma koja bi, koristeći multilateralnu saradnju kao strategiju regionalnog razvoja, mogla olakšati integraciju mediteranskih elektroenergetskih sistema i podstaći sigurnost i društveno-ekonomski razvoj u regionu. Članovi ovog udruženja su odranije i susjedni operatori CGES, HOPS i ELES.

Visina članarine se određuje prema statističkim podacima o broju stanovnika te za NOSBiH iznosi 20.000 KM.

44. Ostali rashodi

Za ostale rashode planiran je iznos od 29.000 KM. Njime su obuhvaćeni troškovi kursnih razlika (4.000 KM) te otpisi neispravne opreme i sitnog inventara koji se rashoduju po godišnjem popisu (1.000 KM), a 24.000 KM se odnosi na pokrivanje troškova projekata RG CE i aktivnosti na osnovu Sporazuma između ENTSO-E i operatora sistema kontinentalne Evrope.

45 . Rashodi utvrđeni iz ranijih godina

Na poziciji rashodi utvrđeni iz ranijih godina planiran je iznos od 7.000 KM. To je nepredvidiv trošak i uvijek se može pojaviti, bilo kao neka neizvršena obaveza iz primjene zakonskih propisa, ili kakav zaostali dug prema dobavljačima, za koji je faktura stigla nakon godišnjeg obračuna.

U finansijskom planu za 2023. godinu sve bilansne pozicije su usklađene sa važećim Kontnim planom NOSBIH-a i zakonskim propisima. Kroz planirani prihod je obezbijedeno stabilno finansiranje svih očekivanih obaveza – troškovnih, investicionih i kreditnih, uz održavanje stabilne likvidnosti.